

Bewaar het Pand

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen



MEDITATIE

Zuchten

'... mijn zuchten is voor U niet verborgen.'
Psalm 38 vers 10b

Wat is eigenlijk zuchten? Hevig naar iets verlangen of haken. Hier is iemand aan het woord die het erg moeilijk heeft. Hij lijdt aan allerlei lichamelijke kwalen. 'Er is niets geheels aan mijn vlees, mijn etterbuilen stinken, Ik ben krom geworden, mijn darmen zitten vol verachtelijke plagen.' Hij lijdt aan zielenpijn. 'Ik ben uitermate zeer neergebogen, ik brul van het geruis mijns harten, mijn hart keert om en om.' Hij weet wat de oorzaak is. 'Er is geen vrede in mijn beenderen vanwege mijn zonde, mijn ongerechtigheden gaan over mijn hoofd, een last die mij te zwaar is geworden.' Kunt u begrijpen dat deze man het niet meer volhoudt? Voor zijn beleving is er geen mens meer die voor hem zorgt. Zelfs zijn liefhebbers en vrienden staan tegenover hem. Hij is de wanhoop nabij. Tegenwoordig zouden ze zeggen: 'Man je moet opgenomen worden, zo houd je het niet vol.' Maar deze man kent nog één ontsnappingsmogelijkheid, dat is naar boven toe. 'HEERE', zo roept hij uit, 'mijn zuchten is voor U niet verborgen.' Wat een wonder! Hij zucht tot God. Hevig verlangt hij naar God. 'Verlaat mij niet, o HEERE, mijn God! Wees niet verre van mij.' De HEERE is zijn heil, zijn redding, zijn verlossing. Daarom zegt hij: '... mijn zuchten is voor U niet verborgen.'

Dat kunnen we vanuit twee kanten bezien. Enerzijds vanuit de dichter, anderzijds vanuit God. Vanuit de dichter: hij zucht tot God, hij maakt zijn klacht bij God bekend. Hij belijdt: 'Ik maak mijn ongerechtigheden u bekend.' Vanuit God: door het geloofsinzicht weet de dichter dat er 'wetenschap is bij de allerhoogste God', Die Zich in Zijn Woord heeft geopenbaard als een genadig God. God weet van hem af. God hoort het zuchten. Gods Geest vertolkt zijn zuchten voor de troon der genade.

Wat is het groot als we mogen geloven dat God van onze zaak afweet. Dat is niet een koud afstandelijk weten, maar een weten met betrokkenheid. God is innerlijk in Zichzelf met barmhartigheid bewogen over een arme verloren zondaar, die het belijdt: 'Ik ben bekommerd vanwege mijn zonde.' Hij fluistert het zulk één toe: 'Ik weet ervan.'

Is dat ook uw troost in druk u toegezegd? Of kent u geen strijd met uw zonden, met uw oude bestaan? Gods kinderen zijn geen vreemdeling van dit zuchten. Als er zich moeilijkheden op doen, dan worden ze na verloop van tijd wel gewaar wie ze zijn in zichzelf. Ze kunnen in de aanvechtingen en ontdekking zelf geen ogenblik staande blijven. Maar bij alle strijd die er kan zijn, is God hun Toevlucht. Een mens van nature zoekt allerlei valse schuilplaatsen, maar de Heilige Geest jaagt met Zijn ontdekkende werking de Zijnen er steeds weer uit. Zodat ze het uitroepen: 'HEERE, bij U schuil ik.'

Ds. K. Visser



VAN DE REDACTIE

Inhoud

In deze aflevering van ons blad hebben we een meditatie geplaatst over Psalm 38:10b "mijn zuchten is voor U niet verborgen" van ds. K. Visser. Ds. M.C. Tanis schrijft een vervolgartikel over prof. J.J. van der Schuit: 'De orde des heils.' Ds. J.M.J. Kieviet schrijft een artikel over enkele recent verschenen boeken van dr. H.F. Kohlbrugge. Ds. P. van Zonneveld schrijft een brief aan ouders. Zelf rond ik het schrijven over het onderwijs dat aan de Palestijnse jeugd wordt gegeven af. Ook ga ik verder met de bespreking van het boek van ds. R. van Kooten 'Ons leven is

van God.' Ds. P. den Butter begint een serie over de persoon en het werk van Titus. In dit eerste artikel komen conflictbeheersing en gemeenteopbouw aan de orde. Actuele zaken! Ds. M.J. Kater maakt een begin met de bespreking van het gedegen en zeer waardevolle proefschrift van dr. A. Baars.

Installatie en inauguratie dr. A. Baars

D.V. donderdag 10 februari 2005 te 20.00 uur zal de installatie plaatsvinden in een bevestigingsdienst in de Christelijke Gereformeerde Barnabaskerk, Canadalaan 25 te Apeldoorn als hoogleraar voor de diaconiologische vakken. In deze kerkdienst hoopt voor te gaan de president- curator ds. J.P. Boiten. Op vrijdag 11 februari 2005 te 14.30 uur zal de inauguratie plaatsvinden eveneens in de Barnabaskerk met het uitspreken van de oratie, getiteld: "De Schrift, de school en de spiegel: enkele homiletische inzichten van Johannes Calvijn." Na afloop wordt er een receptie gehouden in de gemeenschapsruimte van de Theologische Universiteit, Wilhelminapark 4 te Apeldoorn.

Vloedgolf

Er is veel geld bijeengebracht voor hen die getroffen zijn door de vloedgolf in de landen rond de Indische Oceaan. We hopen van harte dat de mensen daar geholpen zullen kunnen worden. Bovenal hopen wij dat de noden, het verdriet en de rouw mogen uitdrijven naar de Heere en verbinden aan Hem voor het eerst of al meer. Hebben wij oor voor de naderende voetstappen van Christus?

Verschijsning volgende nr.

Het volgende nummer van ons blad zal D.V. donderdag 3 februari verschijnen, dus over twee weken. Kopij graag binnen donderdag 27 januari, een week voor de verschijningsdatum. Bij voorbaat hartelijk dank voor uw medewerking.

AvH

Zullen we het nu hebben over iets uit de oude tijd? Soms lijkt het. Want wat kan er gelezen worden. Er zijn andere vragen en zaken die de aandacht moeten hebben. Zeker het mag niet ontkend worden, dat er denkend aan de moderne inbreng of aan ons tijdsbeeld vragen aan de orde worden gesteld en bepaalde zaken nader bekeken dienen te worden. Maar wat is of zich aandient, mag niet bovenaan staan. Het voornaamste mag nimmer voorbij gezien worden, want wat Gods Woord aangeeft, vereist overdenking, bezinning en beleving. Niets daarvan is tijdgebonden of kan gewijzigd worden. Wie dit meent, misleidt zich en kan dit anderen doen. Wanneer we het over de orde des heils hebben, dan gaat het niet over

een gepasseerd station. Het gaat zoals van der Schuit het aangeeft over de weldaden die Christus heeft verworven en door de Heilige Geest toegepast en in welke orde zij liggen in het Woord en in de gedachte Gods, of zoals gedefinieerd kan worden: de orde des heils is de weg waarlangs de schuldige en verloren zondaar door de werking van de Heilige Geest tot de zaligheid in Christus moet gebracht worden. Het gaat dus aldus van der Schuit om twee noodzakelijke factoren: de Christus voor ons en de Christus in ons. De objectieve voorwerpelijke heilsorde of de subjectieve onderwerpelijke heilsorde. In de objectieve heilsorde gaat het om Christus als de Verwerver van de zaligheid. In de subjectieve heilsorde om de Toepasser van de zaligheid, zoals Hij de door Hem verworven zaligheid persoonlijk deelachtig maakt door Zijn Heilige Geest. Deze leer van de toepassing des heils sluit zich aan de leer van de kerk want de kerk is een vergadering van gelovigen en de sacramenten dienen als de leer tot versterking des geloofs in Gods rijke verbondsbeloften. Van der Schuit zegt: dat wij spreken van een orde des heils is gegrond op de Heilige Schrift. God de Heere heeft in de ganse schepping ordinantiën gelegd en ook in de herschepping is een orde. De Heilige Schrift spreekt van zulk een orde, gang of weg des heils. Twee teksten spreken duidelijk van de orde des heils. In 1 Kor. 1: 30 lezen we: maar uit Hem zijt gij in Christus Jezus, Die ons geworden is tot wijsheid van God, rechtvaardigheid, heiligmaking en verlossing. Deze tekst wijst op: wedergeboorte, de bekering, de rechtvaardiging, de heiliging en de heerlijkmaking. In Rom. 8: 30 staat: en die Hij tevoren verordeneerd heeft, deze heeft Hij ook geroepen en die Hij geroepen heeft deze heeft Hij ook verheerlijkt. Hier zien we hoe de verkiezende en roepende God Zijn werk helemaal afmaakt. Wat de Heere in eeuwigheid heeft uitgedacht, krijgt in de tijd en zo in de eeuwigheid haar voltooiing. We kunnen ook wijzen op Markus 1: 15, Joh 3: 5, 1 Kor. 6: 11. Efeze 4 heeft het over de groei van het geestelijke leven en het opwassen in de kennis van Christus Jezus. De Romeinenbrief spreekt van de zondestaat, de recht-

vaardiging en de heiliging. 1 Kor 15 neemt ons mee naar de heerlijkmaking. Nu kunnen al de heilsweldaden in een woord samengegrepen worden namelijk het woord: genade. De genade van de Vader Die de verhouding stelt van God de Vader contra de verloren zondaar op grond van het borgtochtelijke werk van Christus. De genade van Christus Die Zichzelf heeft gegeven tot een rantsoen voor velen. De genade van de Heilige Geest Die het actieve principe is in het toeëigenen van de heilsweldaden. Wanneer het nu gaat over de weldaden des heils, dan moet gedacht worden aan: roeping, wedergeboorte, bekering, geloof, rechtvaardigmaking, heiligmaking en heerlijkmaking. Zij vormen samen de orde des heils. Nu is over de term: 'orde' heel wat geschreven en gedebatteerd. Wij handhaven de term 'orde' omdat er een innerlijke samenhang is tussen de verschillende weldaden. Het zijn alle weldaden des Heeren. Die weldaden mogen we niet schematisch rubriceren. De weldaden fungeren niet als het doorlopen van een aantal stadia. In het schoolleven kom je van de ene klas in de andere. Zo vinden er verdelingen plaats. Echter de grote Leermeester onderwijst door Woord en Geest en zo leren we de geestelijke weldaden op onderscheiden wijze kennen en dat niet eens en voor altijd, maar steeds weer en daardoor steeds dieper. Door het Goddelijk onderwijs, waar de prediking bij betrokken is, gaan we verstaan dat wedergeboorte wat anders is dan bekering. Dat bekering onderscheiden is van de aanname van Christus door het geloof. De rechtvaardigmaking is niet hetzelfde als de heiligmaking. De Heere leert ons ook het verband kennen tussen de heilsweldaden, zodat ze een gouden keten worden. Ook wordt verstaan wat wij missen, wat we in de beleving niet kennen en dat leidt nu tot het gebed om het te kennen. Een duidelijk beeld hiervan zien we in Filippienzen 3. Het toeëigenende werk van de Heilige Geest krijgt een vaste plaats in het leven, in het gebedsleven. Ook wordt verstaan dat al de heilsweldaden niet los staan van Christus, maar door Hem zijn als de verdienende oorzaak. Op de school van de Heere gaan we Christus zien en kennen in elke heilswelddad. De roem in Hem neemt toe. In de prediking dient de orde niet te ontbreken. Naar gelang de tekst aangeeft, moet de orde, zeker een deel daarvan

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk. Verschijnt eens in de veertien dagen

COMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. P. den Butter en Ds. A. van Heteren en Ds. J.M.J. Kievit

ADRES VAN DE REDAKTIE:

Kopij voor het volgende nummer van "Bewaar het Pand" zenden naar:

Ds. A. van Heteren, Vlaak 10, 8321 RV Urk, tel. 0527-688978

ADMINISTRATIE:

P.J. Boers, Bergstoep 46C, 2959 AC Streefkerk.

Telefoon: 0184-669116.

Fax: 084-2220131.

Email: pand@solcon.nl

Girorek. 70.43.50 t.n.v. Stichting Bewaar het Pand te Streefkerk.

Abonnementsprijs € 7,- per jaar.

Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 6 dollar per jaar. Advertenties € 0,35 per mm met een kolombreedte van 6 cm.

Bij kontrakt korting.

ISSN nummer: 0166 - 4646

Dit tijdschrift wordt ten behoeve van iedereen die niet op de gebruikelijke manier kan lezen uitgegeven op groot-letter of via de Electronische Postbus. Informatie en opgave: CBB, Christelijk Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden, Postbus 131, 3850 AC Ermelo, tel. 0341-551014.

behandeld worden. Dat is gereformeerde prediking. In de Dordtse Leerregels hebben we het vast beginsel voor de gereformeerde heilsordelijke prediking van de weg der genade ontvangen. Vandaar dat prof. van der Schuit die regels ook goed doornam met zijn studenten. Zijn uitspraak was: mijne heren: lees, bestudeer, en preek! Wanneer dit gebeurt, dan hoort men de Schriftuurlijk, bevindelijke waarheid. Dat is wat anders dan wanneer het heilsordelijke genadewerk wordt gereduceerd tot het geloof alleen. Men gelooft in Jezus en zo is alles in orde. Een prediking naar en voor de mens. De mens in de kerk en de mens buiten de kerk. De laatste moet er ook nog wat tierlantijntjes bij hebben, want anders is het niet aantrekkelijk. Maar alles vergaat als sneeuw voor de zon. En zelfs erger dan dat. Wordt het heilswerk des Heeren gekend en beleefd, dan bindt

het samen. Getrokken in de kerk of buiten de kerk. Het geeft een eenheid. De apostel schrijft: één lichaam is het, en één Geest, gelijkerwijs gij ook geroepen zijt tot één hoop uwer roeping. Eén Heere, één geloof, één doop, één God en Vader van allen, Die daar is boven allen en door allen en in u allen. Efeze 4: 4-6. Dit lag ook in het hart van van der Schuit gegraveerd, vandaar dat hij een band kende aan allen die een even dierbaar geloof hadden ontvangen.

We hebben enkele gedachten doorgegeven van wat Prof. van der Schuit doceerde. Voor ons toch geen verleden tijd. De orde des heils behoort niet alleen in het catechisatieboekje te staan, ook in de prediking en het pas-toraat. Dit werkt niet belemmerend, maar onderwijzend. Leidend en ster-kend naar de Schriften.

M.C. Tanis

zijn dakterras geen hek aanbracht laadde bloedschuld op zich. Een boer die wist dat zijn stier gevaarlijk was en geen afdoende maatregelen nam was schuldig als daardoor iemand werd gedood. Een praktische les voor ons is dat werkgevers verantwoordelijk zijn als zij werknemers blootstellen aan gevaren. Wie 's nachts iemand betrapte bij diefstal en de dief kreeg rake klappen waardoor hij stierf, dan was het geen bloedschuld. Er waren zes vrijsteden in Israël waar de onmoedwillige doodslager veilig was tegen de bloedwreker. Tot aan de dood van de hogepriester moest zo'n doodslager in de vrijstad blijven, daarna was hij vrij.

Het zwaard van de overheid

Al direct na de zondeval wordt duidelijk dat de mens geneigd is God en de naaste te haten. De eerste moord op aarde was een broedermoord: Kaïn sloeg Abel dood. Dit is het begin van vele moorden. Zo laat bijvoorbeeld Achab Naboth vermoorden om zijn wijngaard in bezit te krijgen. Wat het Nieuwe Testament betreft valt bijvoorbeeld te denken aan de kindermoord te Bethlehem. Hitler heeft in de Tweede Wereldoorlog gepoogd heel het Joodse volk uit te roeien. Zes miljoen Joden werden omgebracht. Vele miljoenen mensen zijn omgebracht in de 20^e eeuw. In de Sovjet-Unie 20.000.000 doden en in China 65.000.000 doden.

Ook worden er elk jaar veel abortussen verricht. Omdat de mens geneigd is tot doodslag heeft de Heere aan de overheid als Zijn dienaar een zwaard gegeven. We lezen dat in Romeinen 13:4 'Want zij is Gods dienaar, u ten goede. Maar indien gij kwaad doet, zo vrees; want zij draagt het zwaard niet te vergeefs; want zij is Gods dienaar, een wreker tot straf dengene die kwaad doet.' De overheid dient het zwaard te hanteren tot bescherming van de goeden en tot bestraffing van de kwaden. Een prediker als Smijtegelt veroordeelt in zijn catechismusprediking het nodeloos opofferen van manschappen in een oorlog, het toelaten van duellieren en het komen op plaatsen waar het gevaar groter is dan elders. Genesis 9:6 is altijd en overal geldig: 'Wie des mensen bloed vergiet, zijn bloed zal door de mens vergoten worden; want God heeft de mens naar Zijn beeld gemaakt.' In de Bijbel wordt wel duidelijk gesteld dat de schuld van de moordenaar moet vaststaan.

HET ZESDE GEBOD (2)

Niet wederrechtelijk doden

De Heere vraagt respect en eerbied voor het menselijk leven. Dit gaat verder en reikt dieper dan het respect en de eerbied die ook een humanist voor het menselijk leven kan hebben. Het dient bedacht te worden dat de mens naar Gods beeld is geschapen. De Heere heeft Zijn adem in de neusgaten van Adam geblazen: 'Alzo werd de mens tot een levende ziel.' Wie zich aan het leven van een mens vergrijpt, zal verantwoording af moeten leggen aan de God van leven en dood. Maar het verbod om een ander te doden is geen absoluut verbod. Het zesde gebod mag niet pacifistisch uitgelegd worden en betekent ook niet dat de overheid het zwaard niet heeft te dragen. Het woord dat in het zesde gebod wordt gebruikt verbiedt alle doodslaan dat tegen Gods recht ingaat. Er zijn geleerden die er in verband met bovenstaande betekenis voor pleiten het zesde gebod aldus te vertalen: 'Gij zult niet wederrechtelijk doden.' Er is dus ook een doden dat niet tegen Gods recht ingaat, maar dat spoort met Gods recht. Het sterven van een mens is ook anders dan het sterven van een dier. De mens gaat immers naar zijn eeuwig huis. Hij leeft eeuwig voort. Wie sterft op de brede weg is voor eeuwig verloren. Zijn wij in de beleving eeuwigheids-

mensen geworden? Dan gaan we de waarde en de ernst van het leven zien. In onze tijd lijkt het er soms op dat de dierenbescherming meer aandacht krijgt dan de Vereniging tot Bescherming van het Ongeboren Kind.

Onderscheidingen

In het strafrecht is sprake van *moord* als er gedood wordt met voorbedachten rade. Doden met voorbedachten rade betekent dat er een plan wordt gesmeed dat vervolgens wordt uitgevoerd. *Doodslag* is moord zonder dat er van tevoren een plan werd gemaakt die ander te doden. Dit kan gebeuren in drift of in een vlaag van verstandsverbijstering. Er kan ook sprake zijn van *dood door schuld*. Iemand die niet goed oplet in het verkeer en daardoor een aanrijding veroorzaakt waarbij een ander omkomt, maakt zich hieraan schuldig. Er valt ook te denken aan een arts die een fout maakt. Het kan ook gebeuren dat een arts weigert om naar een zieke te komen. Dat kan iemand het leven kosten. Soms is er helemaal *geen schuld*. Bijvoorbeeld als iemand tijdens het autorijden een hartinfarct krijgt en daardoor een dodelijk ongeval plaatsvindt. Niet alleen ons strafrecht kent onderscheidingen. De Bijbel kent dit ook. Iemand die rond

Er moesten altijd minstens twee getuigen zijn.

De doodstraf

In 1870 is de doodstraf in Nederland afgeschaft. In de tweede helft van de achttiende eeuw rees er verzet tegen de doodstraf. Na de Tweede Wereldoorlog werd de doodstraf weer ingevoerd vanuit het noodrecht en zo alleen voor het berechten van oorlogsmisdadigers. Toen zijn er 41 doodvonnissen uitgevoerd. Hoe te denken over de doodstraf? De rechters zijn niet geroepen barmhartigheid te oefenen, zij moeten recht spreken. Gods Woord geeft in bepaalde gevallen het recht en bevat zelfs de plicht om de doodstraf toe te passen. Hierbij wordt terecht een beroep gedaan op Genesis 9:6 en Romeinen 13:1-7, met name het vierde vers. We lezen op blz. 53 een opmerking die het overdenken waard is: "De doodstraf op het schenden van de sabbat, echtbreuk en homoseksualiteit heeft duidelijk een plaats binnen de context van Gods wetgeving aan Zijn verbondsvolk. In Israël was er ook een directe relatie tussen het burgerlijke en het geestelijke, wat ook bleek uit de samenstelling van de rechtbanken. Deze wetten zou ik niet durven doortrekken naar ons geseculariseerde Nederland. Ik ben ook niet voor de doodstraf, maar ik ben tegen de afschaffing van de doodstraf. De doodstraf op doodslag heeft God echter uitgesproken tegen Noach na de zondvloed. Deze wil van God raakt duidelijk heel de wereldbevolking." De Zaligmaker erkent dat aan Pilatus de macht is gegeven de doodstraf toe te passen. Paulus belijdt dat hij zich niet tegen de doodstraf zou verzetten als hij iets gedaan zou hebben dat de doodstraf verdiende (Hand. 25:11). De huidige opvattingen zijn inconsequent. Men is tegen de doodstraf, maar abortus en euthanasie vinden wel plaats. Doodstraf betekent niet zozeer voldoening van het wraakgevoel, maar een luisteren naar het gebod van de absolute Eigenaar van alle leven. Soms wordt tegengeworpen dat men met de doodstraf de genadetijd afsnijdt. Is dat wel waar? Als iemand denkt dat hij nog jaren heeft te leven, maakt hij soms helemaal geen ernst met het ene nodige. Juist onder druk van de korte tijd die nog rest tot de terechtstelling kan het ene nodige des te zwaarder wegen. Bovendien heeft geen mens te beslissen over de genadetijd, maar wel het

gebod van God. Het doden van mensen kan werkelijkheid zijn bij het optreden van politie of militie om rellen de kop in te drukken. Niet in alle gevallen is een oorlog geoorloofd. De motieven om een oorlog te beginnen dienen eerlijk gewogen te worden. We besluiten met een citaat dat we tegenkomen op blz. 61 "Een misdadiger of een vijand neerschieten die aanvalt of andere levens bedreigt, is daarentegen geen moord. Dit betekent dat het altijd blijft gaan om een verantwoord handelen. 'Befehl ist Befehl' gaat nimmer op. Dit hoofdstuk wil ik beëindigen met de opmer-

king, dat het hier gaat om de verschrikking van een diep gevallen wereld. In het paradijs waren wapens onbekende grootheden en op de nieuwe aarde zullen ze niet meer gevonden worden. Daar zijn ook geen politieagenten en militairen meer nodig. Daar zal volkomen vrede gevonden worden door allen die hebben leren buigen voor Gods gerechtigheid en in die weg voor de Vredenvorst Jezus Christus en Hem als hun Heil hebben leren erkennen.

A. van Heteren

"GODS WOORD IN ZUIVER GOUD EN ZILVER..."

Met de regelmaat van de klok verschijnen er steeds weer herdrukken van de werken van de 19^e eeuwse prediker dr. H.F. Kohlbrugge. "De leeuw van Elberfeld", zo werd hij eens genoemd in een voor kinderen geschreven levensverhaal over hem. Maar dat heb ik nooit zo'n goede aanduiding gevonden. Kohlbrugge kon wel krachtige en fiere taal spreken, dat zeker. En als het ging over de heiligheid van de hoge God en over de onvergankelijkheid en onaantastbaarheid van Zijn heilig gebod, dan kon hij wel brullen ook. Maar in zichzelf was deze man helemaal geen leeuw. Hij heeft zichzelf leren kennen als vleeselijk en onder de zonde verkocht. Maar daarom kon hij toch ook roemen. Roemen in niets anders dan in Gods genade. Roemen en smeken, dat gaat bij Kohlbrugge samen. Want een bedelaar is hij gebleven. Altijd en tot zijn laatste snik. Omdat hij het hebben moest van wat hem werd aangereikt. Uit de rijke bron van Christus' gerechtigheid. Die voor hem geopend was door de vrije ontferming van de heilige God.

Wat Kohlbrugge schreef, dat was hij. En wat hij was, dat had hij ontvangen. Hij putte niet uit eigen buidel. Daar was hij veel te arm voor. Een failliete, een bankroetier – meer niet. Maar hij had een rijke Christus. Die hem bedeede uit Zijn schatten. En waaruit hij op zijn beurt ook ruim tastte en uitdeelde. Als Kohlbrugge een getuigenis over zichzelf geeft en over zijn bediening, dan schrijft hij: "Ik weet dat het Gods Woord is in zuiver goud en zilver. Want ik heb het niet uit de mouw geschud, doch vanuit het diep-

ste lijden heb ik het u meegedeeld – ik, die mij iedere dag, ja elk uur, ieder ogenblik volkomen afhankelijk voel van vrije genade en ontfermingen Gods, ja dagelijks voor Zijn genade-troon kruip als een worm in het stof."

antipiëtist?

En nu is er opnieuw een tweetal bundels met publicaties van zijn hand op de markt verschenen. Ik ben er erg dankbaar voor. Ze kwamen beide bij uitgeverij De Groot Goudriaan te Kampen uit. In een stijlvolle uitvoering. Wie ze naast elkaar ziet, krijgt de hoop dat het 't begin van een nieuwe reeks van Kohlbrugge-uitgaven zou mogen zijn. Van dit oude goud hebben we nooit teveel.

Wel moet me vooraf iets van het hart. Bij het lezen van de stofomslag van beide boeken heb ik flink mijn wenkbrauwen gefronst. Kohlbrugge wordt hier geïntroduceerd als een theoloog "met een sterk antipiëtistische inslag." Terwijl er verder nog op wordt gewezen dat zijn theologie "o.a. bij Karl Barth grote waardering gevonden" heeft. Ik vraag me af: wat bedoelt de uitgever met deze sterk eenzijdige – en door hun eenzijdigheid onjuiste – opmerkingen? Wil hij soms – naast het traditionele publiek van Kohlbrugge-lezers dat deze boeken toch wel koopt, naar hij menen zal – nog een andere stroom van kopers aan zich binden? Namelijk uit de wat minder bevindelijke hoek van kerkelijk Nederland?

Was Kohlbrugge een antipiëtist? Ik herinner me dat jaren geleden wijlen prof. S. van der Linde eens iets geschreven heeft over de strijd van Kohlbrugge tegen het religieus sub-

jectivisme. Hij wees daarin – terecht! – aan dat Kohlbrugge elke bevinding die niet uit het Woord van de Heere opkwam, afwees. De bevindingen van Gods heiligen hebben bij Kohlbrugge ook geen eigenstandigheid buiten Christus om. Alles wat niet uit het geloof is, is bij Kohlbrugge 'vlees' en dat kan voor God niet bestaan. Maar daarmee is hij nog geen antiپیست. Ook de inhoud van deze twee nieuwe boeken laat weer zien dat Kohlbrugge een beoefenaar was van de *pietas*, de ware Bijbelse vroomheid.

Tot de uitgaaf van deze twee nieuwe Kohlbrugge-delen heeft een tweetal niet-theologen, althans niet van professie, het initiatief genomen. Het zijn de heren H. Boele en T. van Es, collega's in de medische sector. In de kring van Kohlbrugge's vrienden hebben zij inmiddels een bekende naam. Regelmatig publiceren zij over de prediker van Elberfeld. Hun toewijding aan diens geschriften en hun kennis van manuscripten en oude drukken heeft deze twee bundels opgeleverd. Eén van die boeken bevat een aantal preken over de Psalmen en draagt daarom de titel '*Gouden kleinood*', genoemd naar het opschrift boven enkele andere Psalmen. Ik zou ook deze predikaties zelf als gouden kleinen willen typeren, omdat ze het goud van Gods heilsopenbaring in de Psalmen als het ware uitgeven in kleine gouden pasmunt. Laat de gestalte van deze preken gering en menselijk zijn, het gehalte is dat van puur en zuiver goud!

Toevlucht

Ik begin nu even met dat andere boek. Het heeft ook al zo'n mooie titel: '*Toevlucht*'. Het bevat een twaalfstal kleine geschriften van Kohlbrugge waarvan een deel nog nooit in druk verschenen is. Er is een thema dat alle twaalf verbindt: de Heilige Schrift. Terecht wordt er in het Woord vooraf op gewezen dat Kohlbrugge een theoloog van het Woord was. "De betrouwbaarheid daarvan staat voor hem zo vast, dat hij in veel gevallen de zoekende en bekommerde zielen geen betere raad weet te geven dan zich te verlaten op dat Woord." De inhoud van dat Woord is Hij die wordt genoemd: het vleesgeworden Woord, Christus Jezus, de openbaring van Zijn heilige Vader.

Eén van de hoofdstukjes bevat een kort fragment onder de titel 'Wet en Evangelie'. Kohlbrugge geeft daarin de geestelijke betekenis van Gods Wet aan, namelijk dat overtreding van die Wet er niet alleen is als we ons niet aan de letter ervan houden. De wortel van de zonde is in ons hart te vinden. Even kort en bondig is Kohlbrugge als het gaat om de inhoud van het Evangelie. "Wat is geloven?", zo vraagt hij. En dan luidt het antwoord: "*Het voor waar houden van Gods Woord, met de goede belijdenis dat het waarachtig is en een zich verlaten op dat Woord.*" In het vervolg van deze 'definitie' verwijst hij naar de geschiedenis van het volk Israël dat door hun ongeloof het beloofde land niet binnen mocht. Slechts de twee verspieters Jozua en Kaleb hadden op de Heere vertrouwd. En dan maakt hij een wat merkwaardige, maar diep geestelijke toepassing die zo heel typerend voor Kohlbrugge is: "*Jozua betekent hetzelfde als Jezus, en Kaleb betekent in het Nederlands: hond. Het is toch eigenaardig, dat deze twee bijeen gevoegd zijn, en dat verder niemand in Kanaän is gekomen. Jozua en een hond in Kanaän; Jezus en een moordenaar in het Paradijs. Overal dezelfde prediking aan de moedelozen!*"

Deze bundel besluit met een brief die Kohlbrugge in maart 1844 schreef aan zijn vriend Johannes Drost. Hij geeft daarin een stukje van zijn eigen geestelijke biografie weer. Hij doet dat onder het thema van de oude en de nieuwe mens. Het is werkelijk een kostelijke brief, vol van geestelijke lessen! Zo zegt hij over zichzelf bijvoorbeeld het volgende – en weer is er die typerende bondige, paradoxale zegswijze: "*Omdat ik van mijn eigen niets heb, heb ik alles. Omdat ik niets weet, weet ik alles. Omdat ik niets kan of vermag, vermag ik alles in Christus, die mij in Zich machtig maakt tot alle dingen. 's Mensen hoogmoed is oorzaak van klagen over alles. Die waarachtig verloren is, het gaat hem om God, en hij is behouden en smaakt en ervaart en looft de zaligheid Gods, de naam onzes Heeren Jesu Christi te midden zijner verlorenheid.*"

Gouden kleinood

Nog even terug naar de andere bundel, die over de Psalmen. Veel van Kohlbrugge's preken zijn in de loop

van de jaren in druk uitgekomen. Zo is er bijvoorbeeld de bekende serie boeken onder de titel 'Twaalf twaalfstallen', nog recent herdrukt. Hier betreft het predikaties die voor het laatst aan het eind van de 19^e eeuw in brochurevorm zijn uitgekomen. Ik moet één uitzondering maken: de vier opgenomen preken over Psalm 23 zijn onlangs ook bij uitgeverij Den Hertog te Houten verschenen, in een apart bundeltje. Je vraagt je af: wisten de heren uitgevers niet van elkaar of wilde de één de ander voor zijn? In ieder geval: verspilling van energie en een extra kostenverhogende factor, lijkt me. Een onnodige doublure!

Overigens, de inhoud van deze preken is het wel waard dat er dubbele aandacht aan wordt besteed. Ik citeer een enkel woord uit deze Herderspsalm. "*Waarlijk, Hij weidde Zijn schapen niet op een magere weide, maar bij Hem is overvloed van fris, groen en mals gras dat nooit oud of dor wordt en welig opgegroeid is, zodat het schaap zich daarin bevindt als in een zekere woning. Want Zijn troost maakt veilig en rustig, schept vrede en een vrolijk hart, zodat men wel zeggen kan: Hij doet mij nederliggen in grazige weiden. Voorwaar, een grazige weide is Zijn dierbaar Evangelie.*"

U begrijpt het al: een hartelijke aanbeveling van deze boeken! Ik voeg er een dringend advies bij om ze te lezen en tot uw geestelijk eigendom te maken. Geschriften als deze maken jaloers en doen hunkeren naar de bevassing van "de liefde van Christus die de kennis te boven gaat" [Efeze 3].

N.a.v. H.F. Kohlbrugge, *Toevlucht*. Vertaald, ingeleid en van aantekeningen voorzien door T. van Es. Uitgeverij De Groot Goudriaan te Kampen. Gebonden. ISBN 90-6140-894-6. 128 pag. Prijs €16,90.

H.F. Kohlbrugge, *Gouden kleinood*. Vertaald, ingeleid en van aantekeningen voorzien door H. Boele. Uitgeverij De Groot Goudriaan te Kampen. Gebonden. ISBN 90-6140-893-8. 224 pag. Prijs €21,50.

Genoemd: Dr. H.F. Kohlbrugge, *In grazige weiden*. Vier preken over Psalm 23. Uitgeverij Den Hertog te Houten. Gebonden. ISBN 90-331-1800-9. 73 pag. Prijs 10,50.

J.M.J. Kieviet

Ik begin een bespreking van het proefschrift van dr. A. Baars met enkele opmerkingen vooraf.

Allereerst dat niemand u beter zou kunnen inlichten over zijn boek dan de auteur zelf. Tegelijkertijd is dat wat lastig als het gaat om het komen tot een aanbeveling van eigen werk (want daar zou het toch echt op uit dienen te lopen...!). Ik troost me met de gedachte dat ik dr. Baars wat tijd bespaar door deze taak op me te nemen. Wel betekent dit dat u het moet doen met een weergave van een leerling van het werk van een meester. En niet alléén om deze reden zal het geen wetenschappelijke bespreking zijn van het proefschrift van dr. Baars, maar zal geprobeerd worden wat munt te slaan uit het kapitaal dat in dit boek ligt opgeslagen. Immers de leer van de Drie-eenheid is toch niet iets wat alleen maar nuttig is voor theologen?! Het is overigens geen taak die ik al zuchtende hoeft te doen. Vele voor mij leerzame uren heb ik met dit boek doorgebracht. En dát zou ik iedereen gunnen....

Geen wetenschappelijk theorie

De leer van de Drie-eenheid heeft de laatste tientallen jaren weer een belangrijke plaats gekregen op de theologische agenda. In een inleidend hoofdstuk geeft dr. Baars daar een overzicht van. U zult daar namen in tegenkomen die u op het eerste gezicht wellicht niets zeggen, maar de bespreking van allerlei opvattingen over de wijze waarop over de Drie-enige God gesproken is en wordt, geeft er blijk van dat dr. Baars niet alleen 'maar' thuis is in Calvijn. Ook van de opvattingen van hedendaagse theologie wordt een helder overzicht geboden evenals later in het boek van enkele tijdgenoten van Calvijn en enkele kerkvaders.

Maar – dat is de vraag die zich al lezend aan je opdringt – is het ook zo dat die laatste tientallen jaren ook in de praktijk van het geestelijk leven er (weer) meer aandacht gekomen is voor deze leer? Welke plaats neemt in ons leven de overtuiging in dat we te doen hebben met de Drie-enige God, Vader, Zoon en Heilige Geest? Immers we belijden met de kerk van de Reformatie in art. 9 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis ten aanzien van de leer van de Drie-een-

heid: *"Dit alles weten wij, zo uit de getuigenissen van de Heilige Schrift, als ook uit hun werkingen, en voornamelijk uit degene, die wij in ons gevoelen..."*. Daarmee wil aangegeven zijn dat dit proefschrift niet alleen maar waarde heeft voor de theologische wetenschap alleen, maar – zij het dan soms indirect – ook voor de praktijk van het geloofsleven.

En dat zou ik toch graag op dit moment alvast opmerken. Het boek is wetenschappelijk gezien zeer grondig geschreven. Tegelijkertijd is er duidelijk het streven geweest – en meen ik te kunnen zeggen dat de schrijver erin geslaagd is – om in de hoofdttekst (dus afgezien van bijv. alle (Latijnse) voetnoten e.d.) een goed leesbaar geheel aan te bieden. Zo kan ook een 'geïnteresseerd gemeentelid' (dat is zo'n heerlijk vage aanduiding, maar past u hem maar toe) met vrucht gebruik maken van deze studie. Al zou u alleen maar genieten van de vele citaten uit de diverse uitgaven van de Institutie en uit de vertaalde preken van Calvijn.

Moeilijke woorden?

Het is ook treffend dat Calvijn in zijn preken en in bijv. de catechismus van Genève nooit zo heel veel gebruik gemaakt heeft van allerlei dogmatische termen die een plaats hebben gekregen in de leer van de Drie-eenheid. Termen die meestentijds al in gebruik genomen zijn in de eerste eeuwen van de kerkgeschiedenis (zoals: persoon, wezen, substantie, natuur e.d. en dan eigenlijk weergegeven in het Grieks dan wel het Latijn). En ook in de diverse uitgaven van de Institutie probeert hij zoveel mogelijk deze termen te verduidelijken door andere uitdrukkingen te gebruiken waar mogelijk is.

Tegelijkertijd geeft hij ook aan dat we soms deze termen wel nodig hebben, juist om dwaalleer helder in het vizier te krijgen en te houden. Zo laat de schrijver ook zien dat Calvijn enerzijds duidelijk aansluit bij de concilies van de Vroege Kerk, anderzijds ook niet klakkeloos alles maar overneemt.

In dat verband verzucht Calvijn (Institutie 1536): *"Waren deze termen maar begraven, als dit geloof maar vaststond dat de Vader, de Zoon en de Heilige Geest één God zijn en dat toch de Zoon niet de Vader is, of de Heilige Geest niet de*

Zoon, maar dat zij door een bepaalde eigenschap van elkaar zijn onderscheiden."

Trouwens, als ik hierboven het woord 'concilies' gebruik heb, dan kunt u inderdaad denken aan wat achter onze drie Formulieren van Enigheid te vinden is in de 'Belijdenis des geloofs' – gesteld in de Kerkvergadering van Nicea, in het jaar 325 na de geboorte van Christus'. Deze belijdenis (die misschien een enkele keer wel eens gelezen wordt op een tweede feestdag) heet officieel de belijdenis van Nicea-Constantinopel, omdat in de laatstgenoemde plaats in 381 deze belijdenis in de huidige vorm werd vastgesteld. Daarin wordt van de Zoon beleden dat Hij is: *"geboren uit de Vader, vóór alle eeuwen; God uit God, Licht uit Licht, waarachtig God uit waarachtig God; geboren, niet gemaakt, van hetzelfde Wezen met de Vader, door Wie alle dingen gemaakt zijn"*.

Natuurlijk staan er best eens op het eerste gehoor wat lastige woorden in dit proefschrift. Maar daar ontkomt niemand aan als hij helder de dingen onder woorden wil brengen. Trouwens, op catechisatie wordt nog altijd geleerd wat de 'personele eigenschappen' van de Vader, de Zoon en de Geest zijn. Zij onder ons die nog opgevoed zijn met Hellenbroeks vragenboekje 'Voorbeeld der Goddelijke waarheden' (en de titel is langer: 'voor eenvoudigen die zich bereiden tot de belijdenis des geloofs') hebben deze dingen moeten leren. De personele eigenschap van de Vader, nl. dat Hij als Vader is van Zichzelf; van de Zoon, dat Hij gegenereerd is van de Vader; van de Heilige Geest, dat Hij uitgaat van de Vader en de Zoon. En als het gaat over de zogenaamde *appropriationes* dan kennen we allemaal de indeling van de Heidelberger: 'Van God de Vader en onze *scheping*', 'Van God de Zoon en onze *verlossing*' en 'Van God de Heilige Geest en onze *heiligmaking*'.

Bestaande in drie Personen

Dr. Baars neemt ons in zijn proefschrift mee op een boeiende route door de verschillende uitgaven van de Institutie die er geweest zijn (van 1536 – 1559; de laatstgenoemde hebt u dan waarschijnlijk in de kast staan in de vertaling van dr. Sizoo). Daarvan wil ik u een volgende keer graag iets laten zien. Voor deze keer nog iets dat steeds weer terugkeert,

zij het in verschillende toonaarden, namelijk dat Calvijn zowel de éénheid van God als het onderscheid tussen de drie Personen heeft onderstreept. Daarbij is het met het oog op de éénheid steeds weer nodig te beseffen dat God niet bestaat *uit*, maar *in* drie Personen.

Het gaat bij de namen Vader, Zoon en Heilige Geest om een werkelijk onderscheid. Het is dus niet zo dat deze namen slechts bepaalde activiteiten van God aanduiden. Tegelijkertijd mogen we er ook geen verdeling of scheiding in het Wezen van God onder verstaan.

Waar bestaat het onderscheid in? Als Calvijn dit vanuit de Schrift (!) duidelijk wil maken dan grijpt hij niet naar allerlei voorbeelden van 'drie in één' uit het rijk van de schepping. Daar moet hij niets van hebben. Ter illustratie een voorbeeld (van Augustinus): bron – rivier – drank. Tussen deze drie bestaat een werkelijk onderscheid. De bron is niet de rivier en de rivier is niet de drank. Wél bestaan ze alle drie uit water en zo zijn ze één.

Dr. Baars laat iedere keer weer zin hoe bang Calvijn is om God tekort te doen door naar allerlei spitsvondigheden te zoeken en hoe beducht hij is om te gaan speculeren. Voortdurend zoekt

Calvijn binnen het taaleigen en de grenzen van de openbaring te blijven. Eén van de typerende omschrijvingen van het onderscheid in Personen die hij heeft gegeven, is:

"Dat aan de Vader het begin van alle handelen, de bron en springader van alle dingen wordt toegeschreven. Aan de Zoon wordt wijsheid, raad en het eigenlijke beheer over de dingen die gedaan moeten worden toegekend, maar aan de Geest de kracht en de effectiviteit van het handelen"

Dit onderscheid raakt ook het Wezen van God. De verhouding van de Zoon tot de Vader wordt als volgt uitgewerkt:

"Voor zover Hij God is, is Hij één met de Vader, van dezelfde natuur en substantie of van hetzelfde Wezen. Alleen als Persoon is Hij van de Vader onderscheiden, want die is Hem eigen en onderscheiden van de Vader (...), wanneer daarom God de Zoon één en dezelfde God is met de Vader, beschouwen we Hem als de ware God, de Schepper van hemel en aarde (Hebr. 1:2)".

Een volgende keer willen we verder luisteren en leren.

M.J.Kater

het vredesproces te laten slagen. Maar het tegendeel heeft plaatsgevonden van de zijde van de Palestijnen. Hoe staat het met het onderwijs dat Israël aan haar jeugd geeft? Met het Israëlische onderwijs is het heel anders gesteld dan met het Palestijnse onderwijs. Sinds 1984 laat de Israëlische minister van onderwijs een circulaire verspreiden, getiteld *Richtlijnen voor een onderwijsprogramma met het oog op een vreedzame Joods- Arabische coëxistentie*. In dit geschrift wordt een dringend beroep gedaan op de onderwijskrachten niet ongenueanceerd te spreken over de Arabieren en de handboeken te zuiveren van haat, vooroordelen en stereotypen over Arabieren en moslims. Er dient geprobeerd te worden een zo objectief mogelijk beeld te geven van Arabieren en Palestijnen. Zo lezen we bijvoorbeeld de volgende zinsnede in een Israëlisch schoolboek: "De Arabieren zijn zoals de joden. Er zijn onder beiden zowel slechte als goede mensen te vinden. We moeten oppassen dat we niet generaliseren." In het Israëlische onderwijs dient ook eerlijk aan de orde te komen het falen van Israëlische politici en militairen. Het Palestijnse onderwijs is daarentegen een voorbereiding op de heilige oorlog tegen Israël. In het Palestijnse onderwijs wordt het martelaarschap verheerlijkt. Het einddoel van de strijd tegen Israël is de bevrijding van geheel Palestina, inclusief de staat Israël. Het Palestijnse onderwijssysteem bereidt de jonge generatie niet voor op erkenning van de staat Israël, maar voedt op tot bevrijding van heel Palestina.

Jihad

Palestijnse kinderen krijgen militaire training op zomerkampen ter voorbereiding op de Jihad tegen Israël. In september 2000 werden 90 zomerkampen georganiseerd op de West-Bank en in de Gazastrook. Hieraan namen 27.000 kinderen deel in de leeftijd van 8 tot 18 jaar. Hier wordt geleerd om te gaan met vuurwapens, er wordt ook geleerd hoe een guerilla-oorlog moet worden gevoerd en Israëlische aanvoerders gekidnap moeten worden. Palestijnse kinderen wordt voorgehouden dat steden en dorpen van 'Palestina voor 1948' hun eigen steden en dorpen zijn. De joden wonen volgens deze opvatting al meer dan een halve eeuw in huizen die het eigendom zijn van de Palestijnen.

PALESTIJS ONDERWIJS AAN DE JEUGD (2)

Het bestaan van de staat Israël wordt ontkend

Op de kaarten in de schoolboeken voor geschiedenis, aardrijkskunde, cultuur en religies van het Midden-Oosten, ook de schoolboeken van na de Oslo-akkoorden van 1993, komt de staat Israël helemaal niet voor. Het wordt in het onderwijs aan de schoolkinderen dus zo voorgesteld dat de staat Israël helemaal niet bestaat. In een aantal tabellen schittert de staat Israël door afwezigheid en wordt vervangen door Palestina met 4.659.000 inwoners, waarvan Jeruzalem de hoofdstad is.

Er wordt in de schoolboeken wel gesproken over heilige plaatsen voor christenen en moslims, maar niet voor Joden. In een schoolboek lezen we: "De joden beweren zomaar dat de Westelijke muur in Jeruzalem een van hun heilige plaatsen is, maar dat is helemaal niet waar."

Onderwijs in antisemitisme

In de schoolboeken wordt geen best beeld van de Joden getekend. Zij worden als bedriegers en verraders afgeschilderd. Zij worden getekend als hebzuchtig en materialistisch. Bovendien zijn zij harteloos en hard. In de schoolboeken wordt gesteld dat de joden samenzweren tegen God en de hele mensheid. Er worden ook veel redenen gegeven in de schoolboeken voor de vervolging van de joden in Europa. Zo wordt die vervolging begrijpelijk en aanvaardbaar gemaakt. De Joden hebben het aan zichzelf te wijten dat dit alles heeft plaatsgevonden. Ook wordt in de lessen gesteld dat de Joden Palestina bezodend hebben en daarom door Allah zijn gestraft.

De doodsteek aan het vredesproces

Na het sluiten van de Oslo-akkoorden in 1993 is uitdrukkelijk verklaard dat het onderwijs en de opvoeding een belangrijke rol zouden krijgen om

Tijdens zomerkampen worden Palestijnse kinderen ook aangespoord zelfmoordoperaties te bewonderen. Ook vrouwelijke terroristen worden als helden gezien. Het wordt de jeugd ingeprent tijdens deze zomerkampen dat Israël geen rechten kan laten gelden op grond in Palestina. De Palestijnse kinderen krijgen ook een beginnerscursus in het samenstellen en ontmantelen van explosieven. We kunnen rustig stellen dat Palestijnse kinderen militair getraind worden. Palestijnse kinderen worden bij aanvallen gebruikt als menselijk schild. De Palestijnen weten heel goed dat het Israëlische soldaten verboden is op kinderen te schieten. Doen zij dat toch, dan worden zij zwaar gestraft. Een Palestijnse vader van een zoon van 13 jaar zei tegen zijn zoon: 'Ik bid God dat hij je zal verkiezen om martelaar te worden.' Zelfs jonge meisjes worden opgeroepen in het voetspoor te treden van vrouwelijke zelfmoordterroristen. In Palestijnse dorpen en steden treffen we affiches aan waarop de heldendaden van zelfmoordcommando's worden verheerlijkt. Halskettingen met een kleine foto van martelaren worden door jongens en meisjes gedragen. Op de muren van scholen en openbare gebouwen lezen de kinderen ondermeer de volgende woorden: 'Zorg ervoor dat je niet op een natuurlijke wijze dood gaat.' Is het niet schokkend dat de jeugd zo wordt beïnvloed? De haat tegen Israël wordt hen ingegoten. Kinderen worden aangemoedigd stenen te gooien naar de bezetters. Arafat heeft eens de kinderen 'de generaals van het stenen gooien' genoemd. Zelfmoordoperaties worden gezien als een wetmatig middel om de vijand te bestrijden.

Noodzakelijke verandering in het Palestijnse onderwijs

We moeten eerlijk vaststellen dat het onderwijs dat aan de Palestijnse jeugd wordt gegeven niet deugt. Dit onderwijs negeert het bestaan van de staat Israël, wakkert bij kleuters, kinderen en leerlingen gevoelens aan van vijandschap en haat tegen de joden en verheerlijkt de Heilige Oorlog tegen Israël en het martelaarschap. Er wordt aan de schoolgaande jeugd niets verteld over de onderhandelingen die tussen de Palestijnse Autoriteit en de Israëlische regering hebben plaatsgevonden en die resulteerden in de Oslo-akkoorden van 1993.

Wat zou het een grote wending ten goede kunnen betekenen als aan de

jeugd andere dingen zouden worden voorgehouden. Als er gewaarschuwd zou worden tegen antisemitisme. Er dient een einde te komen aan verdachtmakingen en laster jegens de Israëlieten. We hopen van harte dat de nieuwe leider van de Palestijnen een bijdrage mag leveren aan deze zaken. Zou zijn verkiezing een wolkje als eens mans hand kunnen zijn? Zal dit het begin mogen zijn van een fundamenteel andere opstelling in het conflict met Israël? Er dient zo snel mogelijk een einde te komen aan de

TITUS - 1

Conflictbeheersing

Van tijd tot tijd krijgen we te horen, hetzij langs officiële kanalen, hetzij meer via geruchten die verspreid worden, dat het niet goed gaat in die of die gemeente. Het blijkt dan dat er al een heel poosje problemen en spanningen waren, maar aanvankelijk bleef dat nog een beetje bedekt en verbor-gen. Maar op een gegeven moment kwamen de dingen naar buiten.

Soms waren die spanningen het gevolg van partijschappen, waardoor de gemeente verdeeld was geraakt tussen mensen die er op allerlei punten verschillende meningen op na hielden en die deze meningen kennelijk belangrijk genoeg vonden om ze keer op keer weer ter sprake te brengen. Niet zelden ging dat om veranderingen in de liturgie in de erediensten. De een wilde gezangen zingen of meer gezangen zingen; de ander wilde daar niet aan. De een propageerde het gebruik van een andere bijbelvertaling terwijl de ander liever bij de in gebruik zijnde vertaling wilde blijven. Er waren er ook, die meer ritueel in de kerk wilden om de kerkdienst wat meer kleur te geven en de idee te wekken, dat er wat te 'vieren' is. Anderen zagen daar niets in en vonden dit een afwijking van de lijn der Reformatie.

Het komt ook voor, dat er verschil van mening rees over de vraag of de vrouwelijke leden van de gemeente mogen deelnemen aan verkiezingen voor kerkenraadsleden. De een vindt dat dit kan; de ander meent dat de Bijbel het niet toelaat. Met als gevolg een ernstig verschil van mening waardoor het wederzijds vertrouwen in elkaar sterk onder druk komt te staan.

bijna algemeen geldende opvatting in het Midden- Oosten dat Israël geen recht van bestaan heeft. We hopen van harte dat zo'n verandering in het Palestijnse onderwijs eraan bij mag dragen dat er een einde mag komen aan het zinloos bloedvergieten. Bovenal hopen en bidden we dat Joden en Palestijnen vrede mogen zoeken en vinden in de Vrededorst, in de enige en volkomen Zaligmaker.

A. van Heteren

Trouwens, als het gaat over verkiezingen in een gemeente, dan ontstaan er ook nog wel eens andere spanningen. Bijvoorbeeld over de vraag waarom steeds weer dezelfde broeders kandidaat worden gesteld en anderen nooit genoemd worden.

Spanningen en conflicten zijn op andere plaatsen weer geconcentreerd rondom de prediking. Een deel van de gemeente is met de prediking niet content. Men mist er teveel het praktische element in en men argumenteert, dat in de prediking niet gehoord wordt wat men met de boodschap in de week kan doen. Of men klaagt over eenzijdigheden in de prediking. De een vindt dat er teveel nadruk gelegd wordt op de kennis der ellende; de ander vindt dat er te weinig onderscheiden wordt tussen wat echt en wat onecht is. Of er zijn nog weer andere bezwaren, die op een gegeven moment zulke vormen aannemen, dat men niet meer met vrucht kan luisteren.

In nog weer andere gevallen worden de spanningen veroorzaakt door het optreden van de predikant of van andere ambtsdragers. Er zijn er in de gemeente die zich door een bepaalde manier van doen gegriefd voelen en dat kenbaar maken. Er wordt geklaagd en via die klachten worden anderen beïnvloed en aangestoken. De sfeer versombert. De vreugde van het samen kerk zijn verdoft. Men gaat elkaar in de gemeente mijden. Het ambtelijk werk wordt er in niet geringe mate door bemoeilijkt.

In sommige gevallen ging het zo ver, dat de wegen uiteen gingen. Leden bedankten als lid en sloten zich bij een

ander kerkverband aan. Soms vertrok een heel deel van de gemeente naar elders. Of een gemeente werd gesplitst in twee delen en die twee delen leven nu een geheel eigen leven en gaan aan elkaar voorbij. Is het zover nog niet gekomen dan hangen deze dingen wel in de lucht. Er wordt wel eens over gepraat en soms lijkt het onvermijdelijk dat het er een keer van komen moet.

Hoe komt dat alles? Dat is niet met één zin te zeggen. Het kan gebeuren doordat er geen duidelijke leiding wordt gegeven. Zij die geacht worden leiding te geven weten zelf niet hoe het moet, doordat ze soms zelf verdeeld zijn in hun mening. Het kan ook zijn dat een deel der gemeente erg doordramt en in de grond van de zaak best van een ander deel van de gemeente af zou willen. Dat wordt nooit gezegd - stel je voor! - maar je ontkomt niet aan de conclusie. Het kan ook zijn doordat van hoger hand - ik doel op het beleid van de generale synode - soms teveel open gelaten is en er geen duidelijke beslissingen zijn genomen. Dan werd op de synode een bepaalde vorm van eenheid wel gered, maar de problemen moeten dan verder in de plaatselijke gemeenten maar worden uitgewerkt. En daar lukt het meer dan eens niet.

Conflicten in de kerken. Conflicten tussen kerkmensen. Het is er niet gemakkelijker op geworden. In dit opzicht vertoont de kerk vaak hetzelfde beeld als de wereld. Daar zijn immers ook allereerste conflicten. Geen wonder dat er een roep is ontstaan om mensen, die met conflicten weten om te gaan en brandjes kunnen blussen; mensen die ingehuurd kunnen worden om als een bemiddelaar op te treden en zo nog te redden wat er te redden valt. In de kerk betekent dat dan de inschakeling van de consulente of van een door de classis ingestelde commissie. Maar resultaten die tot dankbaarheid stemmen worden niet altijd bereikt.

De gerezen problematiek heeft er ook toe geleid dat her en der cursussen gegeven worden in 'Conflictbeheersing'. Via die cursussen kan men dan leren hoe te handelen in conflictsituaties; hoe ze te voorkomen en hoe ze op te lossen. Triest genoeg dat dit in de kerk nodig is gebleken. Overigens is het nu ook weer niet een verschijnsel van deze tijd alleen.

Conflicten zijn er altijd geweest. En lang niet altijd om hoofdzaken. Lang niet altijd over zaken waar we desnoods een conflict voor moeten riskeren. Dat laatste is het geval als de waarheid in het geding is. Maar conflicten gaan vaak over bijzaken. Zaken die niet helemaal van belang ontbloot zijn, maar toch niet tot hoofdzaken kunnen worden gerekend.

Dat verschijnsel was er vroeger ook. Zelfs al in de tijd van de apostel Paulus. Deze apostel heeft er zelf ook mee te maken gehad. Bijvoorbeeld in zijn relatie tot de gemeente van Corinthe. En ook in die situatie was sprake van bemiddeling. Er werden mensen ingeschakeld, die hebben getracht het conflict te beheersen. Een van hen was Titus. Uit de gegevens die het Nieuwe Testament ons verschaft over deze Titus valt heel wat te leren ten aanzien van conflictbeheersing.

Gemeenteopbouw

Er is in onze tijd nog een ander fenomeen in de kerken, waar velen erg druk mee zijn. Gemeenteopbouw. Op allerlei manieren is daar in de laatste jaren veel aandacht voor gevraagd en in sommige gemeenten wordt er heel veel aandacht aan gegeven. Soms krijg je de indruk, dat dit voor bepaalde mensen (met daaronder zeker ook predikanten) zo'n belangrijk item is, dat bijna al hun aandacht daaraan gegeven wordt.

In de tijd waarin ik mijn opleiding tot predikant ontving stond het vak 'Gemeenteopbouw' nog niet als een afzonderlijk vak op het rooster. Het werd in de kerken ook niet als een afzonderlijke grootheid gezien. Natuurlijk, via de prediking en allerlei arbeid in de gemeente kwam wel aan de orde dat de gemeente gebouwd dient te worden en dat daarbij allerlei taken behartigd moesten worden en mensen moesten worden ingeschakeld. Maar het ging allemaal wat ongeorganiseerd en zeker niet geformaliseerd. Nu gebeurt dat anders.

Nu wordt bijvoorbeeld geïnventariseerd welke gaven er in de gemeente voorhanden zijn. Mensen worden soms getest op hun gaven. Daar wordt een soort boekhouding van bijgehouden en via de gemaakte inventarisatie weet men dan wie voor welke taak zou kunnen worden inge-

schakeld. Het gevolg van een en ander is, dat er allerlei commissies aan het werk zijn en dat er veel georganiseerd moet worden. En daarvoor zijn dan weer mensen nodig die een beetje als manager kunnen fungeren.

Wat is hier de achtergrond van? Hoe is het gekomen dat deze dingen zo belangrijk geworden zijn? Ik weet het niet met zekerheid; veel van wat ik ervan denk berust meer op aanvoelen dan op tastbare feiten. Maar er zijn dingen die onmiskenbaar zijn.

Zo is het opvallend dat de grote aandacht voor gemeenteopbouw met name voorkomt in gemeenten die algemeen gesproken een wat progressieve ligging hebben. Als ik spreek van een progressieve ligging dan is daar hier mee bedoeld: gemeenten waar men de neiging heeft om alle belijdende leden als gelovigen te beschouwen. Ieder heeft dan deel aan de Heilige Geest en die Geest verleent diverse gaven - aan de een deze gave en aan de ander een andere gave - en die gaven moeten ingeschakeld worden in het geheel van de gemeente.

Er wordt niet zozeer behoefte gevoeld aan een prediking die rekening houdt met het feit dat wij als zondaren wedergeboren moeten worden. Ook niet met het feit, dat we moeten leren geloven en dat geloven nog niet zo'n eenvoudige zaak is. Ook niet aan een boodschap waarin ingegaan wordt op allerlei vragen, die te maken hebben met geloofsstrijd en twijfel en aanvechtingen enz. Dergelijke zaken worden niet als zo erg actueel ervaren, want men gelooft toch en men gelooft van elkaar ook dat men gelooft.

Ik zal best wat generaliseren, maar dit is toch telkens weer het beeld dat opdoemt als ik hoor of lees over al die nadruk op gemeenteopbouw. In plaats van aandacht voor geloofsvragen, waarbij het erom gaat hoe we komen tot en leven in gemeenschap met de Heere, komt nu de vraag aan de orde, wat wij als wedergeboren gelovigen moeten doen voor de Heere. Er komt plaats voor actief handelen. En dan is zoiets als gemeenteopbouw een prachtig oefenterrein.

Daarbij doet zich dan ook nog een uiterst merkwaardig verschijnsel voor. Ik zei zopas dat aandacht voor

gemeenteopbouw vooral te vinden is in gemeenten van wat meer progressieve signatuur. Nu zijn het juist die gemeenten - voor het merendeel - waar blijkens classisverslagen het bezoek aan de tweede kerkdienst hevig aan slijtage onderhevig is. Veel van de leden blijken te kunnen volstaan met één kerkdienst per zondag. Hoe dat te rijmen is met het gelovig zijn, weet ik niet. Maar ik heb wel begrepen dat het antwoord op die vraag gezocht moet worden in de volgende richting.

Het is helemaal niet zo erg als men maar één keer per zondag naar de kerk komt. Onze mensen zijn immers in de week erg actief in de dienst des Heeren en dat laat toch weten dat ze er zeker van harte bij betrokken zijn. Nee, over de povere opkomst in de tweede dienst maken we ons geen zorgen. Dat zegt echt niets over het geestelijk gehalte van onze gemeente. Zo ongeveer is de gedachtengang. Gaat u mee in die gedachtengang? Ik ben zo vrij dat niet te doen. Ik kan dit allerm minst plaatsen in het kader van de liefde tot Zijn Woord, die de Heere ongetwijfeld in elk wedergeboren hart plaatst. Evenmin kan ik het plaatsen in het kader van de ontdekking dat we nog zoveel onderwijs uit Gods Woord nodig hebben omdat we door de zonde zo onkundig zijn.

Is er dan niet zoiets als gemeenteopbouw? Spreekt de Schrift daar niet van? Geeft de Schrift daar dan ook geen aanwijzingen voor? Nou en of! Maar als we die aanwijzingen van de Schrift erbij raadplegen komen we toch wel tot een wat andere kijk op gemeenteopbouw. Voor dit aspect kunnen we opnieuw terecht bij Titus, een van de medearbeiders van de apostel Paulus, die door hem met gewichtige taken is belast. Onder andere ook de taak van gemeenteopbouw in de jonge christelijke kerk op het eiland Kreta.

Het is mijn bedoeling in een aantal artikelen de persoon en het werk van Titus te belichten. We komen hem dan tegen in situaties die om conflict-beheersing vragen. Ook in situaties die alles te maken hebben met gemeenteopbouw. En op nog andere terreinen kunnen we van deze Titus en van wat de Heere door hem heeft willen doen, heel wat leren.

P. den Butter

BRIEVEN AAN OUDERS (45)

Neen – het gaat niet altijd op: zo vader, zo zoon. Abia, de koning van Juda, had een schone naam: mijn Vader is de Heere. Echter zijn leven was daarmee niet in overeenstemming. Ik haalde reeds aan het getuigenis van de Schrift: "hij wandelde in al de zonden van zijn vader." Deze koning werd opgevolgd door zijn zoon Asa, en van hem getuigt de Schrift: "Zijn hart was volkomen met de Heere, al zijn dag." Welk een rijk getuigenis! We kunnen hem zelfs noemen een reformator. Laat ik u vermelden zijn hervormingsdaden. Hij zette zijn moeder – bedoeld zal zijn zijn grootmoeder -, als koningin af. Waarom? Omdat zij een afgrijselijke afgod gemaakt had. Dat zal een beeld geweest zijn van afgod Asjera; en dat beeld verbrandde hij aan de beek Kidron. Verder verdreef hij de jongens die aan ontucht gewijd waren. Ook al de andere afgodsbeelden haalde hij weg. Dan ook de offerhoogten die aan vreemde, heidense goden waren gewijd. Voorts bracht hij in de tempel te Jeruzalem allerlei gouden en zilveren voorwerpen. Inderdaad – we kunnen hem noemen een echte reformator, een zoon die in het geheel niet wandelde in de voetsporen van zijn vader, op het pad der zonde, maar wandelde met de Heere, in ware godsvrucht.

't Gaat dus niet altijd op: een slecht voorbeeld, doet slecht volgen. Hoe dat kwam bij deze zoon? Lag dat bij Asa? Was hij beter dan zijn vader Abia? Was hij geen kind van Adam? O ja – precies als zijn vader. Hoe kwam het dan toch dat hij wandelde in de vreze des Heeren? Hier is alleen Gods vrijmachtig welbehagen, Die alles wrocht naar de raad van Zijn willen.

Ouders, ga dat nu niet aangrijpen om uzelf vrij te pleiten. U zoudt God maken tot een God van willekeur. De een wel, de ander niet. Dat is dan niet de God van de Bijbel. Dan maakt u van God een afgod. U moogt God niet de schuld geven van een goddeloze vader, en u moogt de oorsprong van de vreze des Heeren niet leggen in de mens. Weet u – de verkiezende liefde die er is in Christus, maakt het zo ruim! Dan kunnen zelfs de meest goddelozen, de grootste der zondaren eeuwig zalig worden. Bij de genade komt niets van een mens. 't Is en blijft: sola gratia! Hoe dan ook het godsdienstig vlees daar een streep

doorheen wil halen. Och wat hebben we vandaag in het gezin, in de kerk, in ons land reformatoren als Asa nodig. Het gebed is dat de Noordenwind kome, en de Zuidenwind de hof doorwaaie. Laten we de handen vouwen, het gebed vermenigvuldigen, het gebed om het werk en de doorwerking van de Heilige Geest. Die Geest die onwederstandelijk harten van ouders én de harten van kinderen van harte gewillig en bereid maakt om de Heere te vrezen. Geen zogenaamde eenheidzoekers zijn in het heden nodig, maar reformatoren, hervormers die terugbrengen naar de Wet en naar het Getuigenis. De eenheid komt dan als vanzelf!

P.v.Zonneveld.

PSALMZANGAVOND VOOR SLACHTOFFERS AZIE

Op D.V. zaterdag 29 januari 2005 wordt in de Bovenkerk te Kampen een psalmzangavond gehouden t.b.v. de slachtoffers van de ramp in Azië. De hulpverlening in het getroffen gebied is inmiddels op gang gekomen en een groot aantal mensen wordt reeds geholpen. Desondanks zal er nog lange tijd hulp nodig zijn. De schade is enorm, het menselijk leed is onnoemelijk groot en sommige gebieden zijn nog moeilijk te bereiken. Via diverse kanalen wordt hulp geboden. De opbrengst van deze samenhangavond zal besteed worden via Woord en Daad en ZOA.

Er zullen op deze avond niet-ritmische psalmen uit de berijming van 1773 gezongen worden. De psalmen die gezongen worden, staan in het teken van Gods hand in het natuurgeweld. Het thema van de avond is "'t Gedruis der waat'ren..." De samenhang wordt op het orgel begeleid door Jan Grootenboer. Ds. C.M. Buijs uit Nieuwleusen verzorgt de opening, meditatie en sluiting. De psalmzangavond begint om 19.30 uur en de toegang is gratis. Er wordt een collecte gehouden t.b.v. de slachtoffers van de zeebeving. Deze collecte wordt van harte aanbevolen. Alle belangstellenden hartelijk welkom!

KADERVORMING LCJ

Wat houdt het in om in deze tijd tot geloof te komen? Komen er nog jongeren tot geloof? Houdt dat je bezig of is het je om het even? Ben je als leidinggevende opmerkzaam op het werk van de Heere in jongeren?

Wat ons betreft meer dan genoeg vragen om er twee kavo-avonden aan te wijden. Dit voorjaar over 'het komen tot geloof'. Komend najaar over hoe je een middel mag zijn daarin.

Het LCJ organiseert dit voorjaar op vijf plaatsen kadervormingavonden met als thema: 'Komen tot geloof in de 21^e eeuw'. Ds. A.A. Egas of ds. J.M.J. Kieviet verzorgt de inleiding.

De avonden zijn in eerste instantie gericht op iedereen die op één of andere manier betrokken is bij het plaatselijk, regionaal of landelijk jeugdwerk. Overige belangstellenden zijn echter ook van harte welkom.

16 februari Bunschoten
De Fontein, Bikkersweg 7

17 februari Barendrecht
Eben-Haëzer, Voordijk 252

22 februari Urk Pniël,
Vlaak 10^a

2 maart Siegerswoude
Elim, Taeyewijk 1

8 maart Noordeloos
Rehoboth, Noordzijde 1

Alle avonden beginnen om 19.45 uur. Vanaf 19.30 uur is er koffie. Meer info is te vinden op www.lcj.nl of bij de jeugdwerkadviseurs: 0184-641285/417828.

Commissie Kadervorming LCJ

JIGDALJAHU ZINGT PSALMEN IN HASSELT

30 oktober jl. heeft Jongerenkoor Jigdaljahu uit Barendrecht, in samenwerking met STH Records te Hoevelaken, een cd opgenomen. Op deze cd zingt het koor o.l.v. Willem Arie den Hertog psalmen, die zijn opgenomen in de Grote Kerk van Hasselt. Marco den Toom begeleidt het koor op het orgel.

Bij de voorbereidingen voor deze opname is besloten de opbrengst van de

verkoop van deze cd te bestemmen voor het werk van evangelist H. Bor in Gent (België). Om het evangelisatiewerk en de zondagse diensten in deze grote stad voortgang te kunnen laten vinden, is veel geld nodig. Vandaar dat er voor dit doel gekozen is.

Deze cd is zojuist uitgebracht en u kunt hem bestellen tegen de aantrekkelijke prijs van € 15,- excl. porto. Dit kan telefonisch (0180 - 55 68 18) of via e-mail: jigdaljahu@kliksafe.nl. Natuurlijk kunt u het koor ook eerst beluisteren tijdens de presentatie-avond en na afloop uw cd kopen. Let op: deze cd zal tzt in de winkels liggen voor € 18,50. Het staat misschien wat onbescheiden, maar naar ons idee koopt u er iets moois mee én u steunt daarmee het goede doel! Uw bestelling zet zoden aan de dijk voor het evangelisatiewerk!

Presentatie van deze cd zal plaatsvinden dv 19 februari 2005 in de Oude Kerk te Zwijndrecht. Aanvang 19.30 uur, kerk open 19.00 uur.

Toegangskarten á € 1,- kunnen besteld worden via bovengenoemd tel.nummer en e-mail adres. Aan de kerk zullen geen karten meer te koop zijn. Spreker op deze avond is evangelist H. Bor.

U bent hartelijk welkom!

*Met vriendelijke groet,
Jongerenkoor Jigdaljahu*

ZOMERSCHOOL 2005 - MOSLIMS EN HET EVANGELIE

Vijf dagen van intensieve bezinning, studie en ontmoeting, maandag 20 t/m vrijdag 24 juni.

Evenals voorgaande jaren organiseren st. Evangelie & Moslims (E&M) en de Arabische Wereld Zending (AWZ) een zomerschool voor christenen die zich willen bezinnen hoe zij persoonlijk en/of vanuit hun gemeente in Christus' naam iets kunnen betekenen voor moslims. Dit jaar wordt de Zomerschool gehouden in het gebouw van de Near East Ministry te Voorthuizen.

Sprekers op de Zomerschool zijn mensen met een ruime ervaring in de omgang met moslims. Enkelen zijn zelf afkomstig uit de wereld van de islam.

Thema's die aan de orde komen:

- verhouding moslims - christenen.
- islamitische geloofsleer en -praktijk.
- kernbegrippen in bijbel en koran.
- moslimvrouwen.
- de Turkse en Arabische wereld.
- contextualisatie.
- mogelijkheden en vormen van getuigenis en dienst onder moslims.

Tijdens de Zomerschool komen we ook in contact met moslims. We bezoeken een moskee en gaan een avond met moslims in gesprek. Het cursusgeld bedraagt € 235,-. Dit is inclusief de maaltijden en overnachting op basis van 2 of 4 persoonskamers. Meer informatie of aanmelding bij E&M (033-4659290, e-mail: buro@evangelie-moslims.nl, website www.evangelie-moslims.nl) of AWZ (0228-592020, e-mail: awz@azb-mail.net)

CHRISTELIJKE GEREFORMEERDE BEZINNINGSKRING VEENENDAAL E.O.

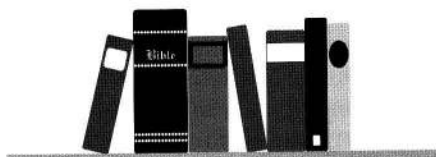
Op D.V. 9 februari hopen wij onze derde bezinningsavond van dit seizoen te beleggen. Daar hoopt te spreken:

Ds J. Westerink te Utrecht, "Het heilig avondmaal" (voor wie is het Heilig Avondmaal?)

De laatste avond van het seizoen zal D.V. worden gehouden op:

- 6 april 2005, ds A. van der Zwan te Sliedrecht, "De Middelaar, verzoening door voldoening" (achterhaald of noodzaak?)

De avonden zullen gehouden worden in een zaal van de Christelijke Gereformeerde Kerk "Pniël" te Veenendaal, Tuinstraat 133. De avonden zullen beginnen om 19.45 uur. Iedereen, jong en oud, is weer van harte welkom op deze avond(en) !!! Indien u van deze avond(en) of van de vorige avonden een bandje zou willen bestellen, kunt u contact opnemen met één van onderstaande personen. De kosten van het bandje zijn 3 EURO. Voor meer inlichtingen kunt u altijd contact opnemen met iemand van het comité: dhr. J.W. Overeem (Voorzitter) 0318-519404 of dhr. J.C. Pronk (Secretaris) 0318-543795.



BOEKBESPREKINGEN

Laura van den Berge- Goudzwaard, De drie...en de Scooterbende, 125 blz., € 10,50 (met een bon uit de jeugdboekenfolder krijgt u 1 euro korting), Uitgeverij de 'Ramshoorn', Goes.

Dit boek is het tweede deel in een serie van drie. In dit boek gaat het over pesten en vandalisme. De Scooterbende heeft het juist op mensen met een christelijke levensovertuiging voorzien. Niet alleen Gods kinderen ondervinden verdrukking in dit leven, maar ook zij die zich alleen uitwendig naar de normen van Gods Woord opstellen en gedragen. Een alleszins verantwoord boek voor de leeftijd van 10 jaar en ouder.

Petra van der Steen- Van Amstel, Sanne is mijn vriend, 71 blz., € 5,90, Uitgeverij De Banier, Utrecht.

Een boekje waarin twee kleuters heel wat beleven en dat geschikt is aan kleuters voor te lezen of door het iets oudere kind zelf gelezen kan worden. Wie moeite heeft met het versje op blz. 70 kan dit vervangen door bijvoorbeeld Psalm 86 vers 6 aan te halen.

William Benson, Zijn wonderen een gedachtenis, Gods leiding in het leven van zes zusters, 160 blz., € 14,90, Uitgave Den Hertog, Houten.

Het boek is uit het Engels vertaald en bewerkt door L.J. van Valen. Tot de bronnen van het nu verschenen boek behoort 'Memoirs of Six Sisters' uitgegeven in 1895 in Londen. Het zijn getuigenissen van zes zusters Gilpin die door William Benson zijn opgetekend. De zes zusters geven in dit boek een beschrijving van het werk van God in hun hart en leven. In de pastorie van het Engelse dorpje Pulverbach woonde van 1806- 1848 de familie Gilpin. Het gezin bestond uit ds.

William Gilpin, zijn vrouw, vier zoons en acht dochters. Jane Gilpin, een van de dochters, heeft de onder ons bekende levensbeschrijving van Sukey Harley te boek gesteld. In het boek 'Zijn wonderen een gedachtenis' staan worstelingen en zielsbeproevingen beschreven maar ook de troost die de Heere biedt aan Zijn strijdende Kerk op aarde. Iets uit dit boek willen wij weergeven. We lezen op blz. 53 over Mercy Gilpin dat zij bepaald werd bij Lukas 2:26 waar staat dat Simeon de dood niet zou zien eer hij de Christus des Heeren zou zien. Zij mocht geloven dat ook haar dit ten deel zou vallen. Op blz. 62 lezen wij van de vervulling van deze belofte. "Op kerstdag 1836 verkreeg zij hulp van de Heere. Het lied van Joseph Hart diende tot onderwijs om op de Heere te wachten en 'door het geloof en niet door aanschouwen te wandelen.' Het werd voor haar een gezegende kerst. 'Wat voor een lieflijke bevinding werd mij geschonken. Ik herinner mij toen ik neerzat om het wonder en de heerlijkheid van de gebeurtenis die wij op die dag gedenken, te overdenken, dat mij zo'n lieflijke bevatting in mijn ziel werd gegeven van de geboorte van de Zaligmaker, dat ik vanbinnen uitriep: Is dit het waarnaar ik zoveel jaren heb verlangd om te mogen ervaren? Is Christus vandaag werkelijk voor mij geboren? Het gezegende Kind van Bethlehem in een kribbe gelegd? O, het was de lieflijkste gedachte die ik ooit gehad heb!' Het was kerstfeest voor Mercy geworden! Zij mocht zich verheugen in de Zaligmaker en Hem in het geloof aanschouwen." Wij willen dit inhoudsvolle boek ter lezing bij u aanbevelen.

Joseph Zalman, Ik zoek mijn broeders, Uit het leven van Joseph Zalman (1860-1924), Bewerkt door M.H. Karels-Meeuse, 133 blz., € 14,50, Uitgave Den Hertog, Houten.

Het veelbewogen leven van Joseph Zalman werd beschreven door zijn laatste vrouw A.R. Zalman- Marda in het boek 'Joseph Zalman, een gezondene uit Israël.' Haar man heeft haar zijn levensgeschiedenis verteld en na zijn overlijden is deze levensgeschiedenis uitgegeven. Het nu uitgekomen boek is een bewerking van deze levensgeschiedenis. Het eerste gedeelte van het boek heeft een vertellend karakter, Het tweede gedeelte is meer beschrijvend van aard. Joseph Zalman behoorde met zijn vrouw tot de vele oost- europese Joden voor

wie de omstandigheden zo moeilijk werden dat zij met vele anderen besloten een nieuw bestaan in Amerika op te bouwen. Toen Zalman en zijn vrouw in Rotterdam aankwamen was de boot naar Amerika net vertrokken. Zalman vernam dat het vanuit Amsterdam ook mogelijk was naar Amerika te gaan. In Amsterdam komt Zalman onder het gehoor van ds. Adler, een zendingspredikant onder de Joden, uitgezonden door de 'London Society for promoting Christianity amongst the Jews.' Dit wordt het middel tot bekering van Zalman. Hij mag het als zijn taak zien de duizenden Joden op doorreis naar Amerika in Rotterdam het Evangelie te prediken. 'Ik zoek mijn broeders' wordt het levensdevies van Joseph Zalman. Dit zijn de woorden van Jozef die zijn broeders zocht om naar hun welstand te vragen (Genesis 37:16). Joseph Zalman mocht zijn broeders zoeken door hen te wijzen op de Messias, Die hij zelf door genade had mogen vinden. In de Tulpstraat in Rotterdam mag hij in het gebouw Elim in de loop der jaren vele duizenden Joden in Gods Woord onderwijzen. Het is een goede zaak dat de kinderen kennis nemen van de inhoud van dit boek. Achterin staan enkele jaartallen en een verklaring van enkele Joodse woorden.

Jozanneke Nijse- Schouwstra, De zwerftocht van Rabbi Salomon, 148 blz., € 11,90, Uitgave Den Hertog, Houten.

Meerderen onder ons zullen de door Christiaan Salomon Duijtsch zelf geschreven levensbeschrijving in hun boekenkast hebben staan: 'De wonderlijke leiding van God.' Deze levensbeschrijving vormt de basis van het nu verschenen boek dat geschikt is voor de kinderen. Salomon Duijtsch werd in 1734 geboren in Timisoara, een stadje in Hongarije. Toen hij 14 jaar was ging hij studeren in Praag. Daarna werd hij rabbi in de Joodse synagoge. Nadat hij tot de overtuiging is gebracht dat de Messias al gekomen is, dat Jezus Christus de Messias is, wordt hij veracht, verworpen en vervolgd door zijn volksgenoten. Hij gaat in Utrecht theologie studeren. Hij wordt predikant in Mijdrecht. Hij sterft in 1795. Een alleszins verantwoord boek voor de kinderen. We hopen dat zij later de uitgebreide levensbeschrijving van Christiaan Salomon Duijtsch zelf zullen lezen.

Westkapelle,
Vakantiehuis en stacaravans
nabij het Zeeuwse strand.
Tel. 0118-571441.